

כמעט 40 שנה עברו, מאז אותה שבת, בה עזב נמרוד את הבית לתמיד.

אוקטובר היה החודש שלו. החודש שבו מבשילה הכותנה אחרי חודשים רבים בהם זרעו, עשבו, השקו ואהבו, ואז, באוקטובר. קוטפים.

בחודשים האלו, הייתה המשפחה כולה מגויסת ל"עונה", מילה, שנשמעה ולא היה צורך להסביר מהי. הילדים היו מצטרפים אחרי הצהריים לקטפת, יושבים בקבינה הפתוחה וממלאים את הריאות בריח המיוחד הזה של אבק, אדמה ופרורי כותנה יבשה. בהפסקות היו קופצים על הכותנה שנאספה בעגלה, כדי להדק אותה. הילדות שלהם היתה ילדות סובבת אבא.

אחר כך, כשנמרוד נבחר לריכוז חרושת מתכת, הילדים עברו אתו למשרד. אחר הצהריים היו יורדים למשרד ושם, עולים ויורדים במדרגות, מדברים בטלפון, ועושים הרבה רעש ובלגאן סביבם, עד שלא הייתה לו ברירה והוא נאלץ לחזור איתם הביתה.

שבת אחת, תוך כדי רכיבה על אופניים ומשחקים על הדשא, פתאום אמרו לילדים לבוא להיפרד מאבא. כשעומר הגדול בן עשר וחצי, הילה בת שבע וחצי, יואב בן שש ואסף בן שנה וחצי. אז אמרו. המלחמה הזו נראתה להם רחוקה ולא ממש מטרידה. מי יכול על אבא שלהם? הם באו, חיבקו אותו, ובלילה הוא נסע.

המוות שלו הגיע אחרי שבמשק נפרדו מהרבה חברים. הילדים הרגישו משהו באוויר אבל לא משהו ששייך אליהם, או אליו. משלחות שבאות לבשר, כבר הלכו במדרכות ודפקו על דלתות ולנו אין מושג שעוד רגע תשמע הדפיקה גם על דלתנו וברגע אחד, חיים שמסתובבים סביב אבא יהפכו לזיכרונות וסיפורים סובבים אבא.

אני כבר חिकיתי למבשרים, הרגשתי, מהרגע שיצא, וגם דאגתי לומר זאת לסובבים.

ערב אחד במרכזיית הטלפון, כשחיקיתי לטלפון ממיקה אחותי מנען, שהייתה אמורה לעדכן במצבו של יענקל אחינו שנפצע קשה, שמעתי שיחת טלפון מאחד החבר'ה ששירתו עם נמרוד בחזית וכשלא ראיתי את שמו ברשימת מוסרי הד"שים ולא את שאר חבריו לחזית, כבר הבנתי.

הבית הוחשך, מבית מלא חיים ואנשים.

הילדים נשאבו לשגרה חדשה- ישנה, בבית הילדים, נדרשים להיות כמו כולם, לתפקוד לימודי וחברתי, להמשיך את הלינה המשותפת, ההשכבות עם שירי הערש "אבא הלך לעבודה, יביא לך מתנה...", שהמשיכה להיות מושרת בשגרה החדשה שלנו.

והיו גם מסיבות ב"כיתות", שיחות הורים, שישי וחגים בחדר אוכל וביחד הזה, השלם, מסביב, ואנחנו כל כך חסרים.

לא עמדתי בעוצמת הצער והכאב והסתגרתי בחדר, ממעטת לצאת ולקחת חלק ביחד הקיבוצי, והילדים לא יכולים להיות שם לבד. וכך, מלבד בחגים שבהם הופיעו על הבמה, הם לא היו יותר חלק מהיחד הזה, במשך הרבה זמן.

כשעומר חגג בר מצוה עם כיתת דקל, היה נהוג, ששני ההורים מברכים במסיבה את הילדים. הרגשתי, שלא אוכל להיות "חצי" משפחה ועוד על הבמה, אז שיניתי את ההחלטה ובעצם

מאז, היה מותר לכל משפחה לבחור מי יברך. וכך יואב והילה זכו לברך את עומר במסיבת הבר המצווה.

במשך שנים התמודדתי בחזיתות רבות. צער אישי על בן הזוג, הגבר, האבא של ארבעת ילדי, צער על הילדים שלא יזכו לאבא, שלא יזכו לאבא הזה! צער על סבתא וסבא שאבדו את בנם ושהם עכשיו כל כך שותפים ומלווים.

התמודדות שגרתית, יומיומית, שנחווית בזוג, הופכת באחת להתמודדות אחרת. עדי ודינה, שראו את השבר שלי היו עבור הילדים בית חם, מחבק ומפנק ובעיקר, הם היו שם עבורנו בכל עת.

הם איפשרו לי לשקוע באבל ולהיות בו, עמוק מתחת לשמיכה עד שאצליח להתאושש, הם איפשרו לי לא להגיע למסיבות הכיתתיות של הילדים, הם היו שם כאחד ההורים, במקומי, באירועים קיבוציים והם היו שם, למחוא כפיים אחרי הופעה על הבמה, הם איפשרו לי לא להיות בהשכבות בבתי הילדים, הם היו שם לספר סיפור לפני השינה, כדי שלא יבואו חלומות רעים, הם שם לגמרי בשבילי ובשביל הילדים.

הטיסה ללונדון עם אלמנות צהל נוספות היתה נקודת שינוי, גיליתי שוב, שהעולם... גם יפה. החברה של הסיירת, לא עוזבים אותנו לרגע, משכנעים אותי להמשיך במסורת, וערבי השירה שערך נמרוד בסוף כל קיץ, חוזרים ומחזירים לביתנו חלק מרוח החברות ואהבת החיים, שכל כך נקשרה בו. הילדים גדלים ועם הגנים של אבא חלקם מסיימים באמצע.

בית ספר, צבא, ושמחה גדולה, עומר מתחתן עם נאוה. ושוב, כמו בכל שמחה, מוצף גם החלל הגדול של האין אבא. האבא, שלא זכה לראות את ילדו אוהב אהבה גדולה ולא זוכה להובילו אל החופה.

עומר, כמו נמרוד, מוקף באנשים ויש רבים שמרגישים "קצת" אבא בשבילו וכל כך גאים להובילו אל החופה. תשעה חודשים של נישואין מאושרים נגמרים בתאונה. וכמו שכתוב על קברו של עומר "נלקח אל מנוחת אביו". אמרתי אז שמזל שנמרוד לא יודע שעומר הילד שכל כך אהב – איננו, כי הוא לא היה עומד בזה.

איך ממשיכים? הניסיון עוזר לנו מאוד וכבר ברור לנו, שאל מתחת לשמיכה לא חוזרים!

כבר הרבה שנים, הילדים שומעים על אבא, אומרים להם מה הם הפסידו, ואני דווקא רוצה לדבר על מה נמרוד הפסיד: שלושה ילדים נשואים ועשרה נכדים, לא סופי.

לפעמים הנכדים שלי שואלים אותי על סבא... מצחיק, שתמיד, לוקח לי זמן לחשוב, על מי הם מדברים? ותמיד אני צוחקת ואומרת להם: סבא? הוא בקושי היה אבא, וסבא? הם רוצים להכיר אותך, לדעת מי היית, ואני בעיקר חושבת על כל מה שעוד יכולת להיות...

נמרוד, יש לך נכדה חיילת, ונכדים בכל שכבות הגיל, שעושים לי הרבה מאוד נחת ובטח היו עושים גם לך. נכד אחד נולד בדיוק בתאריך בו נפלת 21/10 וכשהוא נולד אמרתי: איזה חידוש להביא פרחים לחדר יולדות ולא לבית קברות.

כל בני הזוג שהגיעו לביתי במהלך החיים, ציינו תמיד שהם מרגישים, שאתה איתנו בבית, חלק מהמשפחה. וזה נכון, אתה איתנו ושלנו למרות שהבן הצעיר שלנו כבר מזמן עבר את הגיל שלך.

